

KŪRYBINGUMO KONSTRUKTO APIBRĖŽČIŲ TEORINĖ ANALIZĖ IR PROBLEMATIKA

AURELIJA GANUSAUSKAITĖ¹, JOLITA VVEINHARDT², MONIKA DIDŽGALVYTĖ-BUJASKĖ³

Vytauto Didžiojo universitetas (Lietuva)

ANOTACIJA

Siekama išanalizuoti kūrybingumo konstrukto apibrėžimo ir sampratos problemą užsienio šalių bei Lietuvos autorių mokslinėje literatūroje. Straipsnyje apžvelgiamas užsienio autorių pateiktas kūrybingumo konstrukto apibrėžties diskursas socialinių mokslų kontekste, sisteminamos užsienio autorių atliktos kūrybingumo apibrėžimų metaanalizės, pateikiant galimas kūrybingumo konstrukto apibrėžties variacijas, aptariama konstrukto apibrėžimo ir sampratos problema Lietuvos autorių moksliniuose darbuose. Nustatyta, kad užsienio šalių mokslininkų darbuose vis dar nėra bendro sutarimo, koks turėtų būti visa apimantis, bendrai vartojamas *kūrybingumo* apibrėžimas. Lietuvos mokslininkų darbuose kyla diskusijų tiek dėl paties *kūrybingumo* termino, tiek dėl jo apibrėžimo ir sampratos. Be to, atskleista, kad Lietuvos mokslo darbuose nenusistovėjusios *kūrybingumo* ir *kūrybiškumo* terminų sampratos, tad šie terminai dažniausia vartojami kaip sinonimai, o reikšmės nėra aiškiai identifikuotos. Be to, aiškiai neapibrėžti *kūrybingumo* jungtiniai terminai, nemažai klausimų kyla dėl terminų vertimo, skolinių vartojimo socialinių mokslų kontekste. **PAGRINDINIAI ŽODŽIAI:** *kūrybingumo apibrėžimas ir samprata, kūrybiškumas, kūrybinės industrijos, kūrybos ekonomika.*

JEL KLASIFIKACIJA: L80, O31, Z10, Z13.

DOI:

Įvadas

Naujausiuose moksliniuose darbuose viena opiausių problemų – *kūrybingumo* termino ir konstrukto apibrėžimas. Šį fenomeną tyrinėjantys mokslininkai nuolat kelia klausimą, kaip turėtų būti holistiškai apibrėžiamas kūrybingumo konstruktas, konkretizuojant daugiabriaunę šio fenomeno analizę ir interpretacijas? Mokslininkai, analizuojantys *kūrybingumo* fenomeno termino semantinę ir lingvistinę problemas, atkreipė dėmesį į tai, kad skirtingų disciplinų atstovai neturi bendros nuomonės dėl paties konstrukto apibrėžimo, ir nustatė, jog daugelyje *kūrybingumo* apibrėžimų yra įvairių neatitikimų (Cropley, 1999). L. Wehner ir kt. (1991), atlikę turinio analizę, taip pat pabrėžė esminių terminų nenuoseklumą. Reiškiniai, kuriuos apima žodis *kūrybingumas*, susiję su daugybe disciplinų ir persipina keliais lygmenimis. Ši problema atsiranda dėl to, kad įvairūs autoriai analizuodami tą patį fenomeną vartoja skirtingus terminus jam apibūdinti, kaip pavyzdžiui kūrybingumas, inovacija, entrepreneurystė ar net meninis bei mokslinis tobulėjimas.

¹ Aurelija Ganusauskaitė – doktorantė, lektorė, Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos ir vadybos fakultetas
Moksliniai interesai: organizacinis kūrybingumas, asmeninė lyderystė
El. paštas: aurelija.ganusauskaite@vdu.lt
Tel. +370 698 793 62

² Jolita Vveinhardt – docentė, daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos ir vadybos fakultetas
Moksliniai interesai: mobingas darbuotojų santykiuose, asmeninių ir organizacinių vertybių kongruencija, organizacijos klimatas, įmonių socialinė atsakomybė
El. paštas: jolita.vveinhardt@vdu.lt
Tel. +370 698 066 68

³ Monika Didžgalvytė-Bujaskė – lektorė, daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos ir vadybos fakultetas
Moksliniai interesai: vadybos ekonomika, taikomieji tyrimai
El. paštas: monika.didzgalvyte@vdu.lt
Tel. +370 670 650 90

Tyrimo problema. *Kūrybingumo* konstrukto sampratos ir apibrėžimo problematika kyla iš pamatinio anglų kalbos žodžio *creativity*, kurio tikslaus apibrėžimo vis dar nėra ir užsienio mokslinėje literatūroje (pavyzdžiui, net ir psichologijoje, kur šis konstruktas jau ne vieną dešimtmetį yra mokslinių tyrimų objektas). Tad keliami tokie probleminiai klausimai, kaip socialinių mokslų kontekste turėtų būti apibrėžiamas *kūrybingumo* konstruktas, kokia traktuotė vyrauja užsienio autorių darbuose, kokios *kūrybingumo* konstrukto apibrėžimų tendencijos yra lietuvių kalboje ir lietuvių autorių darbuose?

Problemos ištyrimo lygis. Užsienio mokslininkų darbuose (Plucker ir kt., 2004; Xu, Rickards, 2007; Robinson, 2008; Plucker, Zabelina, 2009; Kampylis, Valtanen, 2010; Hertel, Wicmandy, 2017 ir kt.) akcentuojama, kad skirtingų disciplinų mokslininkai vis dar neturi bendros nuomonės, kaip apibrėžti patį *kūrybingumo* konstrukta, be to, pačiuose kūrybingumo apibrėžimuose yra įvairių neatitikimų.

Ir Lietuvos mokslininkų darbuose vienu ar kitu aspektu nagrinėti su *kūrybingumu* susiję terminai, jų samprata bei vartoseną, pavyzdžiui, analizuotas *kūrybingumo* fenomenas kaip kompleksinis reiškinys (Levickaitė, 2010), *kūrybingumo* apibrėžtis ir samprata (Daujotytė, 2010), be to, atkreiptas dėmesys į teorines ir praktines *kūrybiškumo* definicijų problemas (Trilupaitytė, 2014), gvildenta *kūrybiškumo* ir *kūrybingumo* problematika šiuolaikiniuose humanitariniuose bei socialiniuose moksluose (Barevičiūtė, 2014). T. Kačerauskas (2014) nagrinėjo *kūrybos visuomenės* terminus, siekdamas atskleisti *kūrybos* termino raidą ir etimologiją, R. Vladarskienė (2017) gilinosi į *kūrybinių industrijų* sąvokos sampratą, domėjosi šių terminų vartoseną ir tvarkybos problemomis. R. Stundžinas (2015) analizavo būdvardžių *kreatyvus*, *kreatyvinis* ir *kreatyviškas* vartojimo aplinkybes, jų reikšmes bei atitikmenis. J. Černevičiūtė ir R. Strazdas (2014) detalizavo *kūrybingumo* sampratų raidą socialiniuose moksluose bei aptarė *kūrybingo individo*, *kūrybinio proceso* ir *aplinkos* sampratas.

Tyrimo objektas – *kūrybingumo* konstrukto apibrėžimas.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti *kūrybingumo* konstrukto apibrėžimo ir sampratos problemą užsienio bei Lietuvos autorių mokslinėje literatūroje socialinių mokslų kontekste.

Uždaviniai:

- Apžvelgti užsienio autorių mokslinėje literatūroje pateikiamus *kūrybingumo* konstrukto apibrėžties diskursą ir tendencijas.
- Susisteminti užsienio autorių atliktas *kūrybingumo* apibrėžimų metaanalizes ir pateikti galimas *kūrybingumo* konstrukto apibrėžties variacijas.
- Išanalizuoti ir palyginti *kūrybingumo* konstrukto apibrėžimo bei sampratos tendencijas Lietuvos mokslininkų darbuose.

Tyrimo metodai. Nagrinėjant *kūrybingumo* konstrukto apibrėžties diskursą užsienio ir Lietuvos autorių mokslinėje literatūroje atliktas teorinis tyrimas, taikant mokslinės sisteminės literatūros analizės, loginės, lyginamosios analizės, analitinio aprašomojo ir apibendrinimo metodus.

1. Kūrybingumo fenomenas, jo sampratos diskursas

XXI amžiuje tam tikra prasme prasidėjo *kūrybingumo* epocha, kai šios sąvokos vartojimas tapo kasdienybe, santykinai – ir mada. Terminas lyg ir pakankamai aiškus, bet siekiant apibrėžti ir pagrįsti šio konstrukto semantinę reikšmę susiduriama su akivaizdžiu maišatimi ir bendro požiūrio nebuvimu. *Kūrybingumo* (angl. *creativity*) reiškinys, kaip mokslinių tyrinėjimų objektas, yra ganėtinai nauja sritis, terminas *creativity* spausdintiniuose moksliniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėtas tik 1875 metais (Kampylis, Valtanen, 2010). J. Piirto (2004) *kūrybingumo*, kaip mokslinio termino, šaknis įžvelgia psichologijos moksluose, konkrečiai šio fenomeno, kaip mokslo objekto, atspirties tašką tapatina su J. P. Guilford'o (1950) plačiai pagarsėjusiu pranešimu Amerikos psichologų asociacijoje ir klasika jau tapusiu M. Stein'o (1953) straipsniu „Kūrybingumas ir kultūra“.

XX amžiuje kūrybingumo fenomeno mokslinių tyrimų pagausėjo, ypač ėmė populiarėti pragmatinis kūrybingumo vertinimas. Vis dėlto iki šių dienų kūrybingumo fenomenas išsamiausiai tyrinėtas ir didžiausias

mokslinis įdirbis socialinių mokslų srityje padarytas psichologijos moksle. Pirmieji psichologijos mokslininkų, pvz., J. P. Guilford'o (1950) ir E. P. Torrance'o (1974), kūrybingumo sąsajų su individo gebėjimais tyrimai padėjo šio konstrukto, kaip vienos iš intelektualinių savybių, traktavimo pagrindus. Taip psichologijos mokslinių tyrimų vystymasis davė toną ir padarė didelę įtaką kūrybingumo konstrukto matavimams. Plėtodami šį požiūrį mokslininkai tęsė kūrybingumo tyrinėjimus iš asmenybės perspektyvos. Susidomėjimas kognityvine psichologija kūrybingumo tyrimus pakreipė kūrybinio problemų sprendimo proceso analizės linkme. Pradėta domėtis ir aplinkos veiksniais, kurie galimai skatina arba slopina kūrybingumą. Pastaruoju metu kūrybingumo bei kūrybinio mąstymo funkcionavimą analizuoja ir neurobiologijos mokslai. Konstatuotina, kad kūrybingumo, kaip fenomeno, paradigma tapo tarpdisciplinine, dėmesį į tai kreipia ne tik psichologijos, edukologijos, bet ir filosofijos, estetikos, istorijos, gamtos ir kitų mokslo šakų mokslininkai. XXI amžiuje plėtojant kūrybos ekonomikos koncepciją (Howkins, 2001), eksponentiškai plečiantis kūrybinių industrijų sričiai ir iškilus kūrybinei klasei (Florida, 2003), kūrybingumas tampa ekonomikos ir vadybos mokslų objektu.

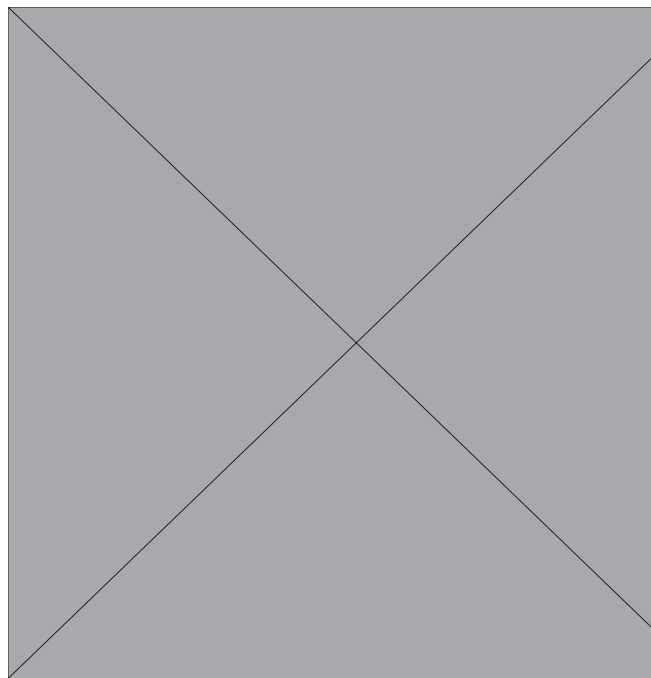
Kintanti kūrybingumo fenomeno samprata laikui bėgant sulaukė daugybės įvairių apibrėžčių, tai priklausė nuo to, kaip mokslininkai ne tik tyrė kūrybingumą, bet ir suvokė, kokią mokslinę informaciją skleisdžia. Taigi susiformavo skirtingi moksliniai požiūriai į šį fenomeną. Tačiau dėl ypač palaus diskurso gana sudėtinga klasterizuoti mokslinių požiūrių įvairovę, mokslinėje literatūroje aptiktas ne vienas bandymas tai daryti: C. W. Taylor'as (1988), R. J. Sternberg'as ir T. I. Lubart'as (1999), A. Craft (2001), A. Ferrari ir kt. (2009), R. K. Sawyer'is (2012) ir kt. (1 lentelė). Pavyzdžiui A. Ferrari ir kt. (2009) apibendrina skirtingus požiūrius į kūrybingumo tyrinėjimų kryptis ir pateikia juos kategorizuodamas į penkias grupes: psichometrinis, psichoanalitinis, saviraiškos ir mistinis, baigtinio produkto, kognityvinis požiūriai (apimant į etapus orientuotas studijas, pragmatinius metodus ir mąstymo teorijas). Visi požiūriai apima konkrečią kūrybingumo konceptualizaciją ir savitą šios konceptualizacijos suvokimą.

1 lentelė. Kūrybingumo tyrimų požiūrių įvairovė

Metai	Autorius (-iai)	Požiūriai
1999	Sternberg, Lubart	Mistinis (angl. <i>mystical approach</i>) Psichodinaminis (angl. <i>psychodynamic approach</i>) Pragmatinis (angl. <i>pragmatic approach</i>) Psichometrinis (angl. <i>psychometric approach</i>) Kognityvinis (angl. <i>cognitive approach</i>) Socialinis-asmenybės (angl. <i>social-personality approach</i>)
2001	Craft	Visapusiškas (angl. <i>comprehensive approach</i>) Psichoanalitinis (angl. <i>psychoanalytic approach</i>) Kognityvinis (angl. <i>cognitive approach</i>) Humanistinis (angl. <i>humanistic approach</i>) Biheviuristinis (angl. <i>behaviourist approach</i>)
2009	Ferrari ir kt.	Psichometrinis (angl. <i>psychometric approach</i>) Psichoanalitinis (angl. <i>psychoanalytic approach</i>) Saviraiškos ir mistinis (angl. <i>self-expression and mystical approach</i>) Baigtinio produkto (angl. <i>end-product approach</i>) Kognityvinis (angl. <i>cognitive approach</i>): apimant į etapus orientuotas studijas (angl. <i>phase-oriented studies</i>), pragmatinius metodus (angl. <i>pragmatic methods</i>) ir mąstymo teorijas (angl. <i>thinking theory</i>)
2012	Sawyer	Individualistinis (angl. <i>individualist approach</i>) Sociokultūrinis (angl. <i>sociocultural approach</i>)

Šaltinis: sudaryta, remiantis Sternberg, Lubart, 1999; Craft, 2001; Ferrari ir kt., 2009; Sawyer, 2012.

R. K. Sawyer'is (2012), apžvelgęs kūrybingumo tyrimų istoriją, nustatė tris pagrindinius kūrybingumo studijų etapus. Pirmasis – XX a. 6–7 dešimtmetyje, kai tyrimų objektas buvo išskirtinių kūrėjų asmenybė. Antrasis etapas – 8–9 dešimtmetyje, kai tyrimų dėmesys nukrypo į kūrybinio elgesio kognityvinius aspektus (pvz., vidiniai psichiniai procesai). Ir trečiasis etapas buvo 9–10 dešimtmetyje, kai kognityvinis požiūris praplėstas iki kūrybinės socialinės sistemos (pvz., žmonių grupės socialiniame ir kultūriniame kontekste). Šis etapas apima sociologijos, antropologijos, istorijos ir kitų mokslo sričių tyrimus. R. K. Sawyer'io (2012) nuomone, kūrybingumo tyrimus galima sugrupuoti į dvi pagrindines grupes: individualistinio ir sociokultūrinio požiūrio. Anot M. Tang ir C. Werner'io (2017), kiekvienas etapas turi skirtingą požiūrį ir išskirtinį analitinį akcentą bei skirtingai apibrėžia kūrybingumą. Čia labai aiškiai J. Černevičiūtė ir R. Strazdas (2014), analizuodami *kūrybingumo* sampratų raidą socialiniuose moksluose, pateikė apibendrinančią kūrybingumo sampratos koncepciją, kuri demonstruoja fenomeno sampratos plėtrą nuo siauresnės iki platesnės (1 pav.).

1 pav. Kūrybingumo sampratos raida: nuo siauresnės iki platesnės

Šaltinis: sudaryta, remiantis Černevičiūtė, Strazdas, 2014.

Autoriai vizualiai pateikia sampratos pokytį: „Ankstesniu laikotarpiu kūrybingumas buvo suvokiamas kaip individualus, mistifikuotas procesas, orientuotas į meninę, aukšto naujumo lygio kūrybą ir idėjų generavimą, o dabartiniu metu kūrybingumo samprata yra gerokai prasiplėtusi. Kūrybingumas jau suvokiamas ne tik kaip individualus, bet ir kaip kolektyvinis, aiškiai apibrėžtas ir struktūrizuotas procesas. Kūrybingumas gali pasireikšti ne tik meninėje, bet ir visose veiklos srityse. Pripažįstama ne tik aukšto naujumo lygio (angl. *big C*), bet ir žemo naujumo lygio (angl. *little c*) kūrybingumo išraiška. Kūrybingumas apima ne tik idėjų generavimą (divergentinį mąstymą), bet ir į praktinę naudą orientuotą idėjų įgyvendinimą (konvergentinį mąstymą). Platesnė kūrybingumo samprata tampa labiau susijusi su inovacijų samprata“ (Černevičiūtė, Strazdas, 2014: 123).

Per pastaruosius dešimtmečius atsiranda vis naujų kūrybingumo koncepcijų. Visgi yra daug skirtingų kūrybiškumo aiškinimų, kurių tikslas – surasti kūrybinių procesų formulę ar receptą. Be abejo, daugiausia kūrybiškumo interpretacijų kyla iš psichologijos traktuočių, nors kuriamos įvairios daugiadimensės teorijos, kurios iš esmės susieja psichologinius požiūrius su organizacinėmis teorijomis (Woodman ir kt., 1993), tačiau pats kūrybiškumas juose išlieka kaip abstraktus veiksnys, t. y. „juoda dėžė“ (Augustinaitis, 2010).

2. Kūrybingumo konstrukto apibrėžties problematika užsienio mokslinėje literatūroje

Nors iki XIX amžiaus kūrybingumas buvo suvokiamas kaip gana slėpingas dalykas, vis dėlto per keletą pastarųjų dešimtmečių sistemingi tyrimai gerokai praplėtė jo supratimą. Tačiau dėl kūrybingumo suvokimo ir vertinimo neapibrėžtumo buvo ir vis dar yra sudėtinga pateikti universalų visuminį vaizdą. Fenomeno diskurso įvairialypiškumas yra dar vienos problemos priežastis. Tai mokslinis konstruktas, kurio įvairialypės istorinės ir semantinės raidos pasekmė yra daugybės apibrėžimų spektras ir termino semantinių išvestinių gausa. Akivaizdu, kad kūrybingumo sampratos evoliucija priklausė nuo to, kokia sritis nagrinėta, kas akcentuota, kokia psichologine ar filosofine koncepcija vadovavosi tyrėjas ir pan. (Ganusauskaitė ir kt.). Todėl taip ir nebuvo aiškiai, konkrečiai, nedviprasmiškai apibrėžta, kas yra kūrybingumas (Ferrari ir kt., 2009). Gana paini ir semantiškai bei lingvistiškai įvairialypė fenomeno sampratos raida – aiškių terminų ir apibrėžčių nebuvimo moksle priežastis. Todėl šiandienos kūrybingumo mokslinių tyrimų horizonte viena opesnių problemų – *kūrybingumo* termino ir konstrukto apibrėžimas (Ganusauskaitė ir kt.).

L. Wehner ir kt. (1991) atlikta turinio analizė atskleidė esminių terminų nenuoseklumą. Autoriai teigia, kad reiškiniai, kuriuos apima žodis *kūrybingumas*, apima daugybę disciplinų ir persipina keliais lygmenimis. A. J. Cropley'us (1999) pabrėžė, kad skirtingų disciplinų mokslininkai vis dar neturi bendros nuomonės dėl paties konstrukto apibrėžimo, be to, daugelyje kūrybingumo apibrėžimų yra įvairių neatitikimų. Tokių konceptualių nesutapimų galėtų sumažėti, atlikus detalią analizę ir išsamiau suformulavus apibrėžimus. P. G. Kampylis'o ir J. Valtanen'o (2010) nuomone, apibrėžiant daugialypę sąvoką, tokią kaip *kūrybingumas*, siekiant išvengti neapibrėžtumo bei dviprasmybių, reikėtų surinkti ir susisteminti visus apibrėžimus, juos grupuojant pagal apibrėžimų klasifikacijas ir nustatant sutapimus, išskirtinumą bei trūkstamus elementus. Minėti autoriai atliko kūrybingumo apibrėžimų ir frazeologizmų (angl. *collocation*) analizę bei suformulavo tikslesnį apibrėžimą. Prieš tai autoriai pateikė jau atliktų tyrimų susijusia tematika apžvalgą. 2 lentelėje pateikti pagrindiniai *kūrybingumo* apibrėžimo tyrimai ir jų rezultatai (2 lentelės priešpaskutinėje eilutėje papildyti ir pačių P. G. Kampylis'o, J. Valtanen'o (2010) atlikto tyrimo rezultatai).

Kaip matyti iš 2 lentelės, ne vienam tyrėjui, bandžiusiam sisteminti *kūrybingumo* apibrėžimų bei pateiktų sampratų įvairovę, kilo ne vienas problemiškas klausimas. Pavyzdžiui, J. Plucker'io ir kt. (2004) atliktas tyrimas atskleidė faktą, kad mokslinių straipsnių, kuriuose pateikiamas konkretus *kūrybingumo* konstrukto apibrėžimas, procentinė dalis yra stebėtinai maža – tik 38 proc. (t. y. 34 apibrėžimai). Be to, konkretūs apibrėžimai pateikti skirtingose srityse, jie tarpusavyje skiriasi ne tik turiniu, bet ir akcentu. J. Plucker'io ir D. Zabelina (2009) nuomone, apibrėžimų netikslumas gali tapti problema, jie išklė hipotezę, kad tikslios apibrėžties nebuvimas dažnai lemia kūrybingumo tyrimų klaidingumą.

2 lentelė. Atliktų tyrimų apžvalga: kūrybingumo apibrėžimų analizė

Autorius (-iai)	Metai	(Išanalizuotų) apibrėžimų skaičius	Pagrindinės išvados
Morgan	1953	25	Atlikta metaanalizė: nustatytas dažniausiai pasikartojantis elementas – naujumas
Taylor	1959	>100	Atlikta turinio analizė atskleidė penkis savitai besivystančius kūrybingumo lygius, kurie apima įvairius psichologinius ir kognityvinius procesus: ekspresyvinis, techninis, išradimų, inovacijų ir emergentinis kūrybingumas
Repucci	1988	60	Pateiktos klasifikacijos: 1. Geštaltas arba suvokimas. 2. Galutinis produktas arba inovacija. 3. Estetinis arba ekspresyvus. 4. Psichoanalitinis arba dinaminis. 5. Mąstymas, ieškant sprendimų. 6. Kintantis
Rhodes	1961	40 (+16 vaizduotės apibrėžimų)	Pateiktos klasifikacijos: Kūrybingumo 4P – Asmuo (angl. <i>Person</i>), Procesas (angl. <i>Process</i>), Produktas (angl. <i>Product</i>), Aplinka (angl. <i>Press</i>)

Autorius (-iai)	Metai	(Išanalizuotų) apibrėžimų skaičius	Pagrindinės išvados
Welsch	1980: 97	22	Analizuotų apibrėžimų sintezė: „Kūrybingumas – tai unikalių produktų generavimo procesas, transformuojant egzistuojančius produktus. Šie produktai, materialūs ir nematerialūs, turi būti unikalus kūrėjui bei turi atitikti kūrėjo išsikeltus tikslo ir vertės kriterijus“
Parkhurst	1999: 18	nepatikslinta	Analizuotų apibrėžimų sintezė: „Gebėjimas ar savybė spręsti neišspręstas problemas, kurti sprendimus problemas, kurios spręstos kitais būdais, sukurti originalų ir naują (bent jau kūrėjui) produktą“
Cropley	1999	nepatikslinta	Pabrėžiama kūrybingumo etinė ir moralinė perspektyva
Plucker ir kt.	2004: 90	34 (konkretūs) 37 (tiksliai neapibrėžti)	Pateikta analizuotų apibrėžimų sintezė: „Kūrybingumas – tai gabumų, proceso ir aplinkos interakcija, kurios dėka individas ar grupė sukuria apčiuopiamus produktus, kurie yra ir nauji, ir naudingi socialiniame kontekste“
Robinson	2008	nepatikslinta	Atlikta Webster'io žodyne pateiktų apibrėžimų analizė atskleidė, kad per pastaruosius 6 dešimtmečius (1953–2008) kūrybingumo apibrėžime esminių pokyčių nepastebėta
Ferrari ir kt.	2009	nepatikslinta	Pateiktas kūrybingumo ir inovacijų apibrėžimas švietimo kontekste. Pateikta sintezė individualiu lygmeniu, kas yra kūrybingumas ir konstrukto kontekstiniai veiksniai
Kampylis, Valtanen	2010	42 konkretūs apibrėžimai ir 120 junginių	Apibrėžimų analizė ir palyginimas atskleidė, kad didžiąją dalį įvairių kūrybingumo tyrėjų bei teoretikų pateiktų apibrėžimų sieja keturi esminiai komponentai ir penkios kūrybingumo frazeologizmų kategorijos. Pateiktas naujas kūrybingumo apibrėžimas ir tridimensiniai analitiniai rėmai, žmogaus kūrybingumui analizuoti
Zhang ir kt.	2015	163 populiariausi pagrindiniai žodžiai	Tyrimo rezultatai atskleidė, kad yra penkios pagrindinės kūrybingumo tyrimo temos: kūrybingumo praktinis taikymas; kūrybingumo patologija ir fiziologija; individualus kūrybingumas; organizacinis kūrybingumas; pagrindinės kūrybingumo teorijos ir metodologijos bei taisyklinga erdvinė struktūra

Šaltinis: sudaryta, remiantis Kampylis, Valtanen, 2010; Zhang ir kt., 2015.

Apibendrinus įvairių autorių (Glück, Ernst, Unger, 2002; Plucker ir kt., 2004; Robinson, 2008; Xu, Richards, 2007; Plucker, Zabelina, 2009; Kampylis, Valtanen, 2010; Hertel, Wicmandy, 2017 ir kt.) įžvalgas, galima pastebėti akivaizdžią šio daugialypio konstrukto epistemologinę problematiką. Remiantis apžvelgtomis apibrėžimų analizėmis, skirtini šie esminiai *kūrybingumo* sąvokos traktuotės mokslinėje literatūroje niuansai:

- Termino ir sąvokos semantinis diskursas paskatino skirtingą kalbinę ar konceptualią kūrybingumo traktuotę. Sunkiai nustatomo ir tokio universalaus konstrukto supratimo stoka lėmė daugybę fenomeno apibrėžčių, todėl mokslinėje literatūroje pastebima konstrukto, apimančių visapusišką *kūrybingumo* terminą, variacija ir bendrumo nebuvimas, o aiškaus ir empiriškai pagrįsto visuotinai priimtos *kūrybingumo* sąvokos apibrėžimo vis dar nėra.
- Atliktos apibrėžimų metaanalizės atskleidė daugelio kūrybingumo apibrėžčių neatitikimus ir skirtingų disciplinų mokslininkų nesutarimus dėl pačios koncepcijos. Vienas iš kūrybingumo fenomeno tyrimų blokų buvo ir tebėra tendencija šį konstrukto analizuoti pasirinkus vieną iš jo aspektų ir tai traktuoti kaip visumą, siūlant siaurą šio reiškinių viziją.
- Be aiškaus apibrėžimo, kūrybingumo konstruktas ir toliau išlieka miglotas, taip sudaromos sąlygos nesusipratimams ir klaidingam šio fenomeno semantiniame diskurse suvokimui plisti. Be to, tikslios apibrėžties nebuvimas yra dažnai klaidinančių kūrybingumo tyrimų priežastis.

F. Xu'as ir T. Rickards'as (2007) sutinka, kad *kūrybingumo* apibrėžimo, pagrįsto visuotinai priimta teoretine pozicija, nėra ir laikosi prieštaringos nuomonės, jog apskritai tokios apibrėžties, kuri vienareikšmiškai apibrėš esminius kūrybingumo ypatumus, galimybė egzistuoja. Anot J. Plucker'io ir kt. (2004), bergždžios pastangos siekti sustyguoti teisingą mokslinių tyrimų diskursą tokio konstrukto, kuris iš esmės yra implicitiškai suprantamas ir vertinamas, bet nėra aiškiai ir tiksliai apibrėžtas. Be to, autorių nuomone, nors kūrybingumo fenomeno reikšmingų mokslinių tyrimų diskursas santykinai trumpas, visuotinai priimtino apibrėžimo paieškos ganėtinais uždelstos, o tai šią mokslinę sritį kreipia į „teisingumo krizę“. Kūrybingumo tyrimuose painiavos ir nekorektiškumo bus galima išvengti tik tada, kai mokslininkai ir praktikai sutars bei visuotinai patvirtins aiškiai, konkrečiai išreikštą ir vartojamą *kūrybingumo* apibrėžimą. Šis kūrybingumo tyrimų diskurso dėmesys ir kryptis turėtų pasikeisti, jeigu norima, kad šis tyrimų laukas nuo praeities, paremtos miglotais mitais, pakryptų į tyrimus, paremtus konstruktyviais socialinių mokslų požiūriais (Plucker ir kt. 2004). Taigi, atsižvelgiant į esamus kūrybingumo (ir inovacijų) tyrimus, būtina išgryninti šiuos esminius niuansus:

- pateikti visa apimantį požiūrį į šį fenomeną ir vengti svarbių aspektų nepaisymo;
- patvirtinti visuotinai priimtina kūrybingumo (ir inovacijų) konceptualizaciją ir apibrėžimus;
- nustatyti pagrindinius veiksnius, problemas ir abejones, kurios gali turėti svarios įtakos toliau vykdant tyrimus;
- atkreipti dėmesį į klaidingas kūrybingumo (ir inovacijų) sampratas, grindžiamas bendromis konotacijomis, siekiant išvengti bet kokio klaidinančio kūrybingumo tyrimų rakurso iškraipymo (Plucker ir kt., 2004).

3. Visa apimantis kūrybingumo konstrukto apibrėžimas

Laikui bėgant, kadangi skirtingi tyrimai buvo izoliuoti, kūrybingumo tyrimų kryptys varijavo, tyrimų objektai skyrėsi. Dėl to susiformavo skirtingi moksliniai požiūriai ir jų koncepcijas atskleidžiantys šio fenomeno apibrėžimai. Apibrėžimų, kurie apibūdina *kūrybingumą*, yra nesuskaičiuojamai daug, pirmenybę teikiant kuriam nors aspektui, pavyzdžiui: asmeninėms savybėms arba procesui, produkto ar socialinės aplinkos ypatybėms. Įvairiuose kūrybingumo tyrimuose esant skirtingiems požiūriams, ne vienas autorius akcentuoja sisteminio požiūrio į kūrybingumą poreikį (Hennessey, Amabile, 2010; Sawyer, 2012; Anderson ir kt., 2014). Kuriamos įvairios daugiadimensės teorijos (Rhodes, 1961; Woodman ir kt., 1993; Csikszentmihalyi, 1996; Amabile ir kt., 1996; Kaufman, Beghetto, 2009), kuriose pateikiamas visa apimantis kūrybingumo apibrėžimas ir samprata.

Viena senesnių ir populiariausių teorinių paradigmu, kuri, nors ir primityvina kūrybingumo konstrukta, aiškiai atskiria esmines dimensijas ir pateikia visa apimantį šio fenomeno vaizdą, tai M. Rhodes'o (1961) keturių komponentų „4P“ kūrybingumo dimensijų modelis (angl. *The 4 Ps dimensions of creativity*). Keturios „P“ yra modelyje išskiriamų dimensijų akronimas – pirmosios žodžių anglų kalba raidės: 1) *Person* – asmuo (asmenybės bruožai ir savybės, kognityviniai gebėjimai); 2) *Process* – procesas (žingsniai, etapai ir strategijos, įgalinantys kūrybinius procesus); 3) *Product* – produktas (kuris turi atitikti naujumo ir vertės kriterijus) ir 4) *Press* arba *Place* – aplinka (kontekstiniai veiksniai, skatinantys arba slopinantys kūrybingumą). Tačiau ši teorinė paradigma kritikuojama, teigiant, kad tai tėra menkavertis keturių svarbių sąvokų rinkinys be gerai struktūruotos loginės tvarkos bei svaraus mokslinio pagrindimo (Magyari-Beck, 2011). Mokslinėje literatūroje aptinkamas ne vienas kompleksinis *kūrybingumo* apibrėžimas (3 lentelė).

3 lentelė. Kompleksiniai kūrybingumo konstrukto apibrėžimai

Autroius (-iai)	Metai	Kompleksinis apibrėžimas
Rhodes	1961: 305	„...yra daiktavardis, pavadinantis reiškinių, kur asmuo komunikuoja naują koncepciją (kuri yra produktas). Psichinė veikla (arba psichikos procesas) apibrėžime numanoma, žinoma, niekas negali suvokti asmens, gyvenančio ar veikiančio vakuume, todėl terminas <i>aplinka</i> taip pat numanomas“
Amabile	1983: 31	„...kūrybingumas gali būti laikomas produktų kokybe arba atsakymai, vertinami atitinkamų stebėtojų kaip kūrybingi, ir tai gali būti laikoma procesu, kai sukuriama kažkas, kas yra vertinama“
Mumford, Gustafson	1988: 28	„...rodos, kūrybingumas geriausiai apibūdinamas kaip sindromas, apimantis daugelį elementų: a) procesai, kuriais grindžiamas asmens gebėjimas kurti naujas idėjas ar suvokimą; b) asmens savybės, palengvinančios procesą; c) asmens savybės, palengvinančios idėjų vartimą veiksmu; d) situacijos ypatumai, lemiantys asmens norą įsijausti į kūrybinį procesą; e) situacijos ypatumai, turintys įtakos asmens produktyvumo vertinimui“
Mumford, Mobley, Reiter- Palmon, Uhlman, Doares	1991: 91	„...nėra bendras psichologinis požymis, o tam tikrų individualių ir situacinių kintamųjų dinaminės sąveikos rezultatas“
Csikszentmihalyi	1996: 314	„...reiškinys, kylantis <i>kūrėjams</i> ir <i>auditorijai sąveikaujant</i> . Kūrybingumas yra ne pavienių asmenų, o socialinių sistemų, priimančių sprendimus dėl asmenų sukurtų produktų, rezultatas“
Aleinikov	1999: 840	„...gebėjimas ar procesas, kuriant kažką naujo ir naudingo“
Van Hook, Tegano	2002: 3	„...tarpasmeninis ir intraasmeninis procesas, kurio metu sukuriama originalūs, aukštos kokybės, reikšmingi produktai“
Ward, Saunders	2003: 862	„...yra pagrindinių kognityvinių procesų, pagrindinės srities žinių ir aplinkos, asmeninių bei motyvacinių veiksnių konvergencijos rezultatas, leidžiantis asmeniui sukurti objektą, kuris laikomas tiek nauju, tiek tinkamu konkrečiame kontekste“
Plucker, Beghetto, Dow	2004: 90	„...tai natūralaus gebėjimo, proceso ir aplinkos tarpusavio sąveika, kai individas ar grupė kuria apčiuopiamą produktą, kuris jį supančiame socialiniame kontekste yra naujas ir naudingas“
Sawyer	2006: 33	„...kai žmogus, grupė ar visuomenė sukuria kažką naujo ir tinkamo“
Kampylis, Berki, Saariluoma	2009: 18	„...veikla (tiek psichinė, tiek fizinė), kuri vyksta konkrečioje laiko ir erdvės, socialinėje ir kultūrinėje sistemoje bei duoda materialius ar nematerialius rezultatus, kurie yra originalūs, naudingi, etiški ir pageidautini, bent jau kūrėjui(-ams)“

Šaltinis: sudaryta, remiantis Kampylis, Valtanen, 2010.

Toliau pateiksime kūrybingumo apibrėžimo analizę, remdamiesi P. G. Kampylis'o ir J. Valtanen'o (2010) atlikta kūrybingumo apibrėžimų metaanalize, kuria siekta apibūdinti pagrindinių mokslinių tyrimų sričių sistemingumą ir patikrinti, kurie kūrybingumo aspektai laikyti svarbiausiais. Autoriai siekė pateikti visa apimančią žmogaus kūrybingumo – sudėtingo fenomeno – supratimą, apimdami ne tik kūrybinės idėjos kokybę, bet ir jos poveikį sociumui ilguoju bei trumpuoju laiko periodais. Naujas minėtų autorių kūrybingumo konstrukto apibrėžimas pateiktas, remiantis ne tik atlikta kitų autorių pateiktų aiškių ir tikslių apibrėžimų bei frazeologizmų analize, bet ir žmogaus kūrybingumo pasekmių, teigiamų ir neigiamų, vertinimu. P. G. Kampylis'as ir J. Valtanen'as (2010), analizuodami 42 konkrečius kūrybingumo apibrėžimus ir 120 frazeologizmų, dėmesį sutelkė ties trūkstamais ar atmetamais elementais, tų elementų tarpusavio nesutapimais ar prieštaravimais, aptarė ir etinę kūrybingumo traktuotės bei sampratos pusę.

P. G. Kampylis'o ir J. Valtanen'o (2010) atlikta 42-ų apibrėžimų analizė bei palyginimas atskleidė, kad didžiąją dalį įvairių kūrybingumo tyrėjų ir teoretikų pateiktų apibrėžimų sieja esminiai komponentai, kuriuos būtų galima traktuoti kaip postulata:

1. *Kūrybingumas yra esminis individo gebėjimas.*
2. *Kūrybingumui numanomai yra reikalinga sąmoninga / tikslinga veikla (procesas).*
3. *Kūrybinis procesas vyksta konkrečiame kontekste (aplinkoje);*
4. *Kūrybinis procesas yra produktų generavimas (apčiuopiamų ir neapčiuopiamų);*
5. *Kūrybinis produktas turi būti naujas (originalus, netradicinis) ir tinkamas (vertingas, naudingas) tam tikru mastu, bent jau pačiam kūrėjui.*

P. G. Kampylis'as ir J. Valtanen'as pateikė tokį apibrėžimą: „Kūrybingumo terminu apibūdinamos individo kūrybinio mąstymo nuostatos, stilius ir gebėjimai, lemiantys psichinę ir (arba) fizinę struktūruotą bei sąmoningą veiklą. Ji gali būti individuali ir (arba) kolektyvinė, vyksti konkrečioje vietoje bei laike, politiniame, ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame kontekste. Kūrybine veikla siekiama realizuoti kūrėjo(-ų) kūrybinį potencialą, o rezultatas yra materialus(-ūs) ar nematerialus(-ūs) produktas(-ai), kuris(-ie) yra originalus(-ūs), naudingas(-i) ir pageidautinas(-i), bent jau kūrėjui(-ams). Kūrybinis produktas(-ai) turėtų būti naudojamas(-i) etiniais ir praktiniais tikslais“ (2010: 204).

J. Plucker'is ir bendraautoriai (2004) atliko straipsnių metaanalizę, kuria remiantis gali būti formuojamas kūrybingumo apibrėžimas, nes pateikta pakankamai kontekstinės informacijos, nustatė keletą pasikartojančių, pastovių elementų, kurie galėtų būti pagrindas generuojant sintezuotą kūrybingumo apibrėžimą. J. Plucker'is ir bendraautoriai (2004) pateikė šiek tiek trumpesnę visą apimančią apibrėžimą, kuris iš esmės atitinka M. Rhodes'o (1961) 4P koncepciją ir apibrėžimą bei abstrahuoja išsamųjį P. G. Kampylis'o ir J. Valtanen'o (2010) apibrėžimą: „Kūrybingumas – tai natūralaus gebėjimo, proceso ir aplinkos tarpusavio sąveika, kai individas ar grupė kuria apčiuopiamą produktą, kuris yra naujas ir naudingas jį supančiame socialiniame kontekste“ (Plucker ir kt., 2004: 90).

Visgi esant ne vienai išsamesnei kūrybingumo apibrėžčiai, užsienio autorių darbuose vis dar nėra bendro sutarimo, koks turėtų būti visa apimantis, bendrai taikomas kūrybingumo apibrėžimas. Todėl toliau sklinda klaidinga kūrybingumo samprata, įsigalinti ir kitų mokslininkų darbuose. Siekiant išvengti tolesnių kūrybingumo terminijos variacijų ir interpretacijų, J. Plucker'is ir bendraautoriai (2004) mokslininkams, kurie tyrinėja kūrybingumo fenomeną, rekomenduoja laikytis tam tikrų gairių: (a) aiškiai apibrėžti, ką jiems reiškia kūrybingumas; (b) vengti naudoti kūrybingumo matavimo rezultatus kaip vienintelį kūrybingumo apibrėžimą; (c) aptarti, kuo jų pateikiamas apibrėžimas yra panašus ar skiriasi nuo kitų apibrėžimų; (d) nukreipti, kuriame kontekste ir kam kvestionuojamas kūrybingumas. Jeigu mokslininkai, atlikdami kūrybingumo fenomeno tyrimus, nepradės taikyti šių pagrindinių gairių, tolesni tyrimai bus kompromituojami ir atitolins mokslines pastangas ne tik aiškiai apibrėžti kūrybingumo fenomeną, bet ir šį daugialypį konstrukto pagrįsti empiriškai. Be aiškaus apibrėžimo kūrybingumas taps konstruktu, kurį ir toliau laisvai interpretuos mitais, be to, bus klaidinama, kas yra žinoma (ir kas nežinoma) apie šį reiškinį.

4. Kūrybingumo konstrukto apibrėžties problematika Lietuvos mokslinėje literatūroje

Lietuvos mokslininkų darbuose *kūrybingumo* konstrukto apibrėžimo diskursas ir problematika socialinių mokslų kontekste taip pat aktuali. Apžvelgus pagrindinius Lietuvos autorių darbus, kur nagrinėjamas kūrybingumo fenomenas, jo sampratos ir apibrėžimo diskursas, pastebėta ne tik sutapimų su užsienio autorių nuomone, bet ir užfiksuota keletas lietuviškai terminijai būdingų probleminių niuansų.

Pirma, Lietuvos mokslinėje literatūroje egzistuoja painiava vartojant ir iš kitų kalbų į lietuvių kalbą verčiant žodžius *kūrybingumas* ir *kūrybiškumas*. Kitose kalbose šio termino pamatiniai žodžiai, t. y. anglų kalbos *creativity*, vokiečių – *kreativität*, turi vieną reikšmę, taigi *kūrybingumas* ir *kūrybiškumas* neskiriami. Tuo tarpu lietuvių kalboje vyrauja chaosas ir neaišku, kuris terminas – *kūrybingumas* ar *kūrybiškumas* – turėtų būti vartotinas, neaišku ir dėl semantinės reikšmės skirtumo. Nors iš esmės painumas susijęs su vartojamomis priesagomis, kyla klausimas, šie du terminai yra sinonimai ar tai dvi savitas reikšmės turinčios sąvokos?

Buitinėje kalboje šios dvi sąvokos dažniausia vartojamos kaip sinonimai, tuo tarpu mokslinėje literatūroje autoriai tarp jų lygybės ženklą nededa (Daujotytė, 2010; Levickaitė, 2010; Barevičiūtė, 2014; Stundžinas, 2015;

Vladarskienė, 2017). Anot R. Stundžino (2015), kai kalbama apie žmones ar jų grupes, lietuviški būdvardžiai *kūrybingas*, *-a* ir *kūrybiškas*, *-a* bei iš jų padaryti daiktavardžiai vartojami sinonimiškai. Tačiau atsižvelgiant į lietuvių kalbos taisykles, šių būdvardžių reikšmės skirtingos. R. Levickaitė (2010) ir V. Daujotytė (2010) išskyrė terminų *kūrybingumas* ir *kūrybiškumas* vartojimą pagal lietuvių kalbos taisykles. Anot V. Daujotytės, „priesaga *-ing-* rodo kūrybos galių turėjimą. Žmogų iškelia, suteikia išskirtinių galimybių kūrybingumo ryškumas, intensyvumas“ (2010: 1). Taigi kūrybingas (*kūrybingumas*) reiškia kuriantis, turintis kūrybos gabumą (Levickaitė, 2010; Stundžinas, 2015). O būdvardį *kūrybiškas* nuo kūrybingo, kaip teigia V. Daujotytė (2010), lietuvių kalba atskiria nedaug, šiek tiek pastūmėdama veiksmo kryptimi. Taigi kūrybiškumas labiau susijęs su veiksmu: „Kūrybiškai veikiantis žmogus randa netikėtus sprendimus, pamato išeitis, pasisuka nelaukta kryptimi, pamato, kas ligi tol nebuvo pastebėta, suvokta“ (Daujotytė, 2010: 2). Daugelio kitų mokslininkų pateikiamos kūrybingumo ir kūrybiškumo apibrėžtys remiasi panašiomis išvalgomis. Pavyzdžiui J. Barevičiūtės (2014) nuomone, kūrybingumą lemia tai, „kokių gebėjimų, galių ar talentų turi žmogus“ (Barevičiūtė, 2014: 21), o „kūrybiškumas susijęs su žmogaus psichologiniu tipu, emociniu nusiteikimu, mąstymo būdu“ (Barevičiūtė, 2014: 20).

Vyrauja painiava ne tik dėl žodžių darybos, t. y. kokią priesagą vartoti, bet ir dėl pačių terminų semantinių reikšmių. Akivaizdu, kad buitinėje kalboje laikomasi požiūrio, jog tai – sinonimai, tačiau R. Stundžinas (2015) pabrėžia, kad kai kuriais atvejais atitikmenys nėra tapatūs ir tą pačią reikšmę turi tik tam tikrose situacijose. Jo teigimu, ne tik vartosenoje galima aptikti netinkamai pavartotų sinoniminių terminų, bet ir terminų žodynuose pateikiama netikslių šių sąvokų apibrėžčių. J. Barevičiūtė (2014) pabrėžė, kad šie du fenomenai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, bet netapatūs. Kai kurie mokslininkai šiuos terminus renkasi vartoti kaip sinonimus (Beresnevičius, 2010), vis dėlto daugelyje darbų laikomasi tam tikrų perskyrų, pabrėžiant niuansus ir vartojimo ypatumus, atsižvelgiant į jų darybą pagal lietuvių kalbos taisykles ir reikšmę skirtinguose kontekstuose. Visgi, siekiant mokslinės kalbos skaidrumo ir konkretumo, derėtų šias sąvokas / terminus atskirti ir tinkamai vartoti, atsižvelgiant į jų semantinę reikšmę. Net ir aiškiai apibrėžus terminų *kūrybingumas* ir *kūrybiškumas* reikšmes bei vartoseną, išlieka ne vienas neatsakytas klausimas: kaip turėtų būti vartojami ir apibrėžiami kiti terminai, susiję su žodžiais *kūrybingumas* ir *kūrybiškumas* (pvz.: *kūrybinė / kūrybinga / kūrybiška organizacija, kūrybinis / kūrybingas / kūrybiškas / kūrybos produktas, kūrybinis / kūrybingas / kūrybiškas / kūrybos procesas* ir pan.).

V. Daujotytė (2010) pastebi, kad išankstinės *kūrybingumo* ir *kūrybiškumo* apibrėžtys yra bendros, abstrakčios – kiekvieną kartą aptinkame vis kitą, skirtingą jų raišką. Tad akivaizdu, kad siekiant vientisumo Lietuvos *kūrybingumo* tyrimų srityje, derėtų aiškiai ir konkrečiai apibrėžti *kūrybiškumo* bei *kūrybingumo* sąvokas, jų skirtumus ir panašumus, nustatyti šių fenomenų santykį (Barevičiūtė 2014). Tokie apibrėžimai galėtų būti patvirtinti Lietuvių kalbos komisijos ir būti prieinami visiems: ne tik mokslininkams, bet ir praktikams specialiose kalbos internetinėse bazėse: žodynuose ar terminų bazėse.

Antra, kita problema – verstinių terminų parinkimas ir vartojimas. Lietuvos akademinė visuomenė dažnai kelia lietuviškos terminijos problemą. J. Vveinhardt (2010) pažymėjo, kad viena iš mokslininko pareigų – kurti lietuvišką terminiją. Tai aktualu ir *kūrybingumo* atveju. J. Barevičiūtė (2014), atlikusi R. Florida'o (2015) populiarios knygos „Kūrybinės klasės iškilimas“ vertimą, pratarmėje akcentavo sąvokų ir terminijos problematiką lietuvių akademinėje kalboje. Autorės nuomone, akivaizdžią maišatį tarp sąvokų ir terminų lemia jų specifika ir įvairiaprasmiškumas, tad juos išversti į lietuvių kalbą keblu. Dažnai tyrinėjimus atliekantys mokslininkai, siekdami tikslumo, pagrįstai vengia kraipyti autentiškas ir neretai gana plačias tam tikrų sąvokų bei terminų reikšmes, tad neieško arba, nors ir ieško, neranda jų artimiausių lietuviškų atitikmenų, tad vartoja skolinius tiesiog pridėdami lietuviškas galūnes (Barevičiūtė 2014).

Pavyzdžiui, R. Levickaitė (2010) pastebi, kad *kūrybingumo* ir *novatoriškumo* (inovacijų) sąvokos dažnai tapatinamos, nors turėtų būti atskiriamos, atsižvelgiant į jų savybes mokslo ir menų žodyne. S. Trilupaitytė (2014), analizuodama informacinės visuomenės diskursus, pateikia pavyzdį, kad *kūrybiškumas* plačiaja prasme kone tiesiogiai tapatinamas su *entreprenerišku*. Artimus probleminius klausimus užduoda ir R. Stundžinas (2015), analizuodamas būdvardžių *kreatyvus*, *kreatyvinis* ir *kreatyviškas* vartojimo aplinkybes. Jo teigimu, mokslinio, publicistinio ir šnekamojo stiliaus tekstuose pasitaikanti anglybė *kreatyvus*, *-i* ir jos vediniai vartojami kūrybinės visuomenės (klasės) teorijos sąvokoms įvardyti bei žmonių, veiklos sričių, daiktų, vaizduojamų dalykų ypatybėms nusakyti. Būtent šiais

svetimžodžiais dažnai pakeičiami lietuviški atitikmenys, pavyzdžiui, gramatiniai sinonimai *kūrybinis*, *-ė* ir *kūrybos* pora, būdvardžiai su priesagomis *-ingas*, *-a*, *-iškas*, *-a*.

R. Stundžino (2015) nuomone, svetimžodžiai yra perteklinė ir neaiški raiškos priemonė, todėl įvardijamiems dalykams apibūdinti rekomenduoja vartoti įprastus, savos kalbos priemonėmis sudarytus žodžius. Tuo tarpu R. Vlardarskienė (2017) įvardija kitą susijusią problemą – tinkamų lietuviškų atitikmenų angliškiems terminams atradimą. VLKK⁴ patvirtintame svetimžodžių atitikmenų sąrašė pateikiama nemažai naujausių sunormintų terminų, visgi dar nemažai lieka nesunormintų terminų, kurie būtų prieinami žodynuose bei terminų bazėse.

Trečia, natūralu, kad Lietuvių mokslinėje literatūroje vyrauja *kūrybingumo* sąvokų chaosas, nėra bendros aiškios apibrėžties. Daugelis autorių pripažįsta, kad *kūrybingumas* yra daugialypė sąvoka, turinti daugybę apibrėžimų. Dažniausia autoriai pateikia ir analizuoja pagrindinių *kūrybingumo* elementų (tokių kaip asmuo, produktas, procesas, aplinka) apibrėžtis. Jos varijuoja ir nėra tapačios, bet iš esmės perteikia tą pačią sąvoką. Turbūt didesnė problema, kad kai kurie iš vartojamų terminų privilegijuojami, atsižvelgiant į socialinį kontekstą arba konkreto tyrėjo objekto ir metodų pasirinkimą bei mokslo sritį. J. Černevičiūtė, R. Strazdas (2014) atkreipė dėmesį į tai, kad, atsižvelgiant į aplinką ir kontekstą, galimos skirtingos *kūrybiškumo* sampratos. Tigi dėl skirtingos *kūrybiškumo* sampratos kyla ir komunikavimo problemų.

Lietuvos autorių mokslinėje literatūroje laikomasi bendro požiūrio, kad *kūrybingumas* susijęs su asmens protiniais ir kognityviniais gebėjimais. O tokie fundamentalūs *kūrybingumo* atributai kaip asmenybės savybės, socialinė aplinka ir galutinis rezultatas, t. y. produktas, yra neatsiejami ir priklausomi vienas nuo kito kintamieji. Visgi autoriai pritaria užsienio *kūrybingumo* tyrėjams ir pripažįsta, kad apibrėžti šį fenomeną sudėtinga, nes jis apima tiek konkretaus individo asmenines savybes, tiek kūrybinę aplinką (pvz.: darbo aplinka, organizacija ar socialinis tinklas), vietovę (pvz.: miestai), vietines ar nacionalines kultūras (Černevičiūtė, Strazdas, 2014).

Kai kurie autoriai pastebi, kad žodis *kūrybingumas* suponuoja siaurą šios sąvokos suvokimą ir apriboja jo vartojimą tik analizuojant veiksmų, susijusių su menais, procesus. Todėl R. Levickaitė (2010) *kūrybingumo* sąvoką siūlo vartoti plačiausia šio žodžio reikšme, pabrėžiant, kad tai yra gebėjimas kurti naujas ir transformuoti idėjas į tam tikros srities industriją. Panašiai mąsto ir T. Kačerauskas. Jo nuomone, „po kūrybos invazijos į visas žmogaus veiklos sritis būtina skirti kūrybą siaurąja ir kūrybą plačiąja prasmėmis“ (2014: 8). Šį *kūrybingumo* sampratos pokytį ir jos diapazoną vizualiai perteikia ankstesniame skyriuje pateiktas J. Černevičiūtės ir R. Strazdo (2014) paveikslas. Kaip minėta, autoriai pateikė *kūrybingumo* sampratos raidą nuo išskirtinės, elitinės, siauros link platesnės *kūrybingumo* sampratos, kaip kasdienio, daugeliui žmonių prieinamo patyrimo. Autoriai pripažįsta, kad šiuolaikinė *kūrybingumo* samprata atskleidžia platesnę – valdomos sistemos sampratą, kur akcentuojamas *kūrybingumo* ryšys su vidiniais sistemos elementais ir socialiniu kontekstu.

Akivaizdu, kad Lietuvos autoriai kelia tas pačias problemas: akcentuoja *kūrybingumo* suvokimo ir vertinimo neapibrėžtumą, pažymi sąvokos sudėtingumą ir daugybę jos apibrėžčių, įvardija bendros *kūrybingumo* sampratos ir apibrėžimo bei standartizuoto *kūrybingumo* matavimo sistemos nebuvimą. Vienareikšmiškai autoriai pritaria, kad sudėtinga pateikti universalų visuminį vaizdą ir visiems priimtina visa apimančią apibrėžimą dėl šio fenomeno tarpdisciplininio diskurso ir konstrukto kompleksškumo.

Kūrybingumo fenomeno kompleksškumą ir jo tarpdisciplininį diskursą atskleidžia didžiulė gausa terminų, atstovaujančių įvairioms mokslo sritims. Be pagrindinių *kūrybingumo* bei *kūrybiškumo* terminų, lietuvių autorių darbuose apstu ir kitų terminų bei jų vartosenos niuansų. Pavyzdžiui, T. Kačerauskas (2014) nagrinėjo *kūrybos* termino raidą, filosofinius ir estetinius, sociologinius bei komunikacinius, galiausiai – ekonominius ir vadybinius *kūrybos* visuomenės terminus. Be to, jis analizavo *kūrybos ekonomikos*, *kūrybos industrijos* terminus ir aptarė ne tik *individualios kūrybos*, bet ir *bendrijos kūrybos*, *kūrybos aplinkos*, *kūrybingumo valdymo* sampratas. Mokslininko teigimu, kūrybą galima nagrinėti skirtingais aspektais, kalbant apie meninę, estetinę, politinę, egzistencinę kūrybinę veiklą. S. Trilupaitytė (2014) atkreipė dėmesį į tokių definicijų problemas, kaip: *kūrėjas*, *menininkas*, *autorius*. J. Barevičiūtė (2014) aptarė *kūrybinio žinojimo* sampratą. R. Levickaitė (2010) išskyrė ir aptarė tokius *kūrybingumo* atributus, kaip tikimybė (atsitiktinumas ar tyčinis atradimų ieškojimas), giluminis požiūris. J. Černevičiūtė ir R. Strazdas (2014) pateikė ne tik *kūrybinių industrijų*, bet ir *organizacinio kūrybingumo* sąvoką bei apibrėžimą, be to, analizavo *kolektyvinio kūrybingumo*,

⁴ Prieiga internete: www.vlkk.lt

kūrybinės komandos, kūrybinio patyrimo sampratas, skyrė kasdienį ir išskirtinį bei „herojinį“ kūrybingumą. T. Kačerauskas (2014) pastebėjo, kad tie patys terminai migruoja iš vieno mokslų į kitus, apaugdami savitomis semantinėmis apnašomis. Jo nuomone, modernesnė *kūrybingumo* apibrėžtis leistų išgryninti ir kitas sąvokas bei jų terminus, tokius kaip *kūrybinės industrijos, organizacinis kūrybingumas* ir pan.

Galiausiai Lietuvos autoriai pabrėžia dar vieną su *kūrybingumo* termino vartoseną susijusią problemą – termino devalvacija. S. Trilupaitytės (2014) teigimu, *kūrybingumo* apibrėžimą apsunkina teoretikų konstatuota *kūrybos* sąvokos devalvacija. „Kūrybos sąvoka šiandien iš tiesų plačiai įsitvirtinusi kasdieniame gyvenime, versle, organizacijų teorijose, vadybinėje literatūroje, edukacijoje, kultūros politikoje. Todėl kūrybiškumą apibrėžti nėra lengva net ir vienoje disciplinoje (...). Tiek versle, tiek ir edukacijoje kūrybiškumas tapo siejamas su platesniais sugebėjimais išspręsti išskylančias problemas, tačiau jei pasiteirautume bet kurios aktyvios organizacijos, verslo šakos atstovo ar veiklaus individo, ar jie yra kūrybingi, sąvokos devalvacija taps daugiau nei akivaizdi“ (Trilupaitytė, 2014: 78).

T. Kačerauskas (2014) tą patį atvejį įvardija kaip *kūrybos* termino „išplovimą“. Mokslininko nuomone, XX a. pradžioje *kūrybos* terminas prarado prieš pusšimtį metų apibrėžtas ribas ir apimdamas vis daugiau žmogaus veiklos sričių devalvavo *kūryba*. Šią problemą galima ironiškai iliustruoti S. Trilupaitytės (2014) straipsnyje pateiktu kultūros politikos teoretiko J. McGuigano pastebėjimu: „Kūrybiškumas šiandien yra vadinamas labai geru dalyku, kurio mes visi privalome siekti, net ir negalėdami aiškiau pasakyti, kas tai yra“ (Trilupaitytė, 2014: 78).

Kūrybos termino invaziją T. Kačerauskas (2014) sieja su paradoksaliu *kūrybos* diskursų nebendramatiškumu įvairiuose moksluose. Be to, toks *kūrybos* termino „išplovimas“ ir *kūrybos* sampratos paplitimas kelia nerimą tyrinėtojams, mėginantiems įvardyti šios sąvokos prasmes.

Apibendrinant *kūrybingumo* konstrukto apibrėžties situaciją Lietuvos autorių darbuose galima teigti, kad Lietuvos mokslinėje literatūroje kyla diskusijų tiek dėl paties *kūrybingumo* termino, tiek dėl jo apibrėžimo ir sampratos.

Tai potenciali naujų *kūrybingumo* konstrukto tyrimų plotmė, kur mokslininkų dėmesys galėtų būti skiriamas kritinei *kūrybingumo* konstrukto sąvokos ir jo termino vartosenos analizei. Remiantis atlikta teorine analize, galima įžvelgti ne vieną galimą probleminį klausimą. Bene dažniausiai skatinama diskusija lietuvių autorių moksliniuose darbuose, kaip teisingai turėtų būti vartojami *kūrybingumo* ir *kūrybiškumo* terminai. Pirmiausia derėtų aiškiai apibrėžti šių terminų vartoseną: ar juos įvardyti kaip du skirtingus terminus ar visgi palikti kaip sinonimus? Yra ir daugiau kintamųjų, kuriuos reikėtų patikslinti: kaip turėtų būti vartojami ir apibrėžiami kiti su žodžiu *kūrybingumas* susiję terminai (pvz.: *kūrybinė / kūrybinga / kūrybiška organizacija, kūrybinis / kūrybingas / kūrybiškas / kūrybos produktas, kūrybinis / kūrybingas / kūrybiškas / kūrybos procesas* ir pan.).

Apžvelgus pagrindinius autorių, nagrinėjančių *kūrybingumo* sąvoką ir su ja susijusius terminus, darbus, galima teigti, kad sampratos ribos, apimančios šį sudėtingą daugialypį konstruktą, vis dėlto lieka neaiškios. Rekomenduotina atlikti Lietuvos autorių mokslinių straipsnių metaanalizę ir pasigilinti, kokia situacija yra su *kūrybingumo* konstrukto apibrėžimu įvairiose mokslo srityse: kokia yra *kūrybingumo* samprata ir kokie termino apibrėžimai egzistuoja, ar Lietuvos autorių darbuose ryškėja krypties tendencijos (pvz.: ssmuo, produktas, procesas)?

Išvados

Apžvelgus užsienio mokslinėje literatūroje pateikiamo *kūrybingumo* konstrukto apibrėžties diskursą, nustatyta, kad *kūrybingumo* konstrukto sampratos ir apibrėžimo problematika kyla iš pamatinio anglų kalbos žodžio *creativity*, kurio tikslaus apibrėžimo vis dar nėra ir užsienio mokslinėje literatūroje. Per pastaruosius dešimtmečius susiformavo naujos *kūrybingumo* koncepcijos, nulėmusios skirtingus *kūrybingumo* aiškinius, kaip turėtų būti visapusiškai apibrėžiamas *kūrybingumo* konstruktas, konkretizuojant daugiabriaunę šio fenomeno analizę ir interpretacijas.

Šiuolaikinis *kūrybingumo* diskursas yra tarpdisciplininis, pastaruoju metu ši apibrėžtis plečiasi, apimama platesnį, visa apimančių požiūrį į *kūrybingumą*. Modernioji *kūrybingumo* samprata pakito, tapo platesnė, kaip valdomos sistemos, sampratos, kur akcentuojamas *kūrybingumo* ryšys su vidiniais sistemos elementais ir socialiniu kontekstu, pereinama prie *kūrybingumo* suvokimo, kaip daugeliui žmonių prieinamo kasdienio patyrimo, nebetraktuojant šio fenomeno kaip išskirtinės, elitinės savybės.

Užsienio mokslininkų darbuose akcentuojamas *kūrybingumo* konstrukto konceptualiųjų bei empirinių tyrimų fragmentiškumas ir gana paini, semantiškai bei lingvistiškai įvairialypė fenomeno sampratos raida. Toks *kūrybingumo* interpretavimas yra bendros *kūrybingumo* sampratos ir standartizuoto matavimo sistemos nebuvimo priežastis. Be to, mokslininkai pabrėžia, kad skirtingų disciplinų mokslininkai vis dar neturi bendros nuomonės, kaip apibrėžti patį konstrukta, o daugelyje *kūrybingumo* apibrėžimų yra įvairių neatitikimų. Nors jau yra ne viena išsamesnė *kūrybingumo* apibrėžtis, visgi nėra bendro sutarimo, koks turėtų būti visa apimantis, bendrai vartojamas *kūrybingumo* apibrėžimas. Siekiant išvengti tolesnių *kūrybingumo* terminijos variacijų ir interpretacijų, užsienio mokslininkai rekomenduoja laikytis tam tikrų gairių: (a) aiškiai apibrėžti, kas yra *kūrybingumas*; (b) *kūrybingumo* matavimo rezultatų nenaudoti kaip apibrėžimo; (c) aptarti pateikiamo apibrėžimo panašumus ar skirtumus nuo kitų apibrėžimų; (d) nukreipti, kokiam kontekste ir kam kvestionuojamas *kūrybingumas*.

Lietuvos mokslininkų darbuose kyla diskusijų tiek dėl paties *kūrybingumo* termino, tiek dėl jo apibrėžimo ir sampratos. Lietuvos autoriai pritaria, kad dėl *kūrybingumo* fenomeno kompleksiskumo sudėtinga pateikti universalų visuminį vaizdą bei visiems priimtina visą apimančią apibrėžimą. Be vyraujančios painiavos dėl *kūrybingumo* termino sampratos bei apibrėžties, Lietuvos mokslininkai analizuoja ir kertines sąvokas žyminčių *kūrybingumo* bei *kūrybiškumo* terminų semantinę reikšmę ir vartoseną. Lietuvos mokslo darbuose nusistovėjusios bendros *kūrybingumo* ir *kūrybiškumo* terminų sampratos nėra, tad šie terminai dažniausia vartojami kaip sinonimai, o reikšmės nėra aiškiai nustatytos. Aiškiai neapibrėžti *kūrybingumo* jungtinių terminų apibrėžimai, kyla problemų dėl terminų vertimo ir skolinių vartojimo. Be to, Lietuvos autorių darbuose akcentuojama ir termino devalvacija.

Atlikus išsamią užsienio ir Lietuvos autorių darbų analizę, straipsnio autoriai rekomenduoja vartoti šį P. G. Kampylis'o ir J. Valtanen'o pateiktą *kūrybingumo* apibrėžimą: „Kūrybingumo terminu apibūdinamos individo kūrybinio mąstymo nuostatos, stilius ir gebėjimai, lemiantys psichinę ir (arba) fizinę struktūruotą bei sąmoningą veiklą. Ji gali būti individuali ir (arba) kolektyvinė, vykti konkrečioje vietoje bei laike, politiniame, ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame kontekste. Kūrybine veikla siekiama realizuoti kūrėjo(-ų) kūrybinį potencialą, o rezultatas yra materialus(-ūs) ar nematerialus(-ūs) produktas(-ai), kuris(-ie) yra originalus(-ūs), naudingas(-i) ir pageidautinas(-i), bent jau kūrėjui(-ams). Kūrybinis produktas(-ai) turėtų būti naudojamas(-i) etiniais ir praktiniais tikslais“ (2010: 204).

Straipsnio autorių nuomone, Lietuvos mokslinėje kalboje socialinių mokslų kontekste siekiant apibrėžti *kūrybingumo* ir *kūrybiškumo* terminus, derėtų aiškiai atskirti semantines *kūrybingumo* ir *kūrybiškumo* terminų reikšmes, taip išvengiant priesagų vartojimo painiavos. Be to, turėtų būti nustatytos tikslios šių terminų jungtinių ir sinonimų reikšmės, jų vartoseną. Autorių nuomone, siekiant išvengti tolesnių *kūrybingumo* termino variacijų ir interpretacijų, rekomenduojama laikytis aukščiau išvardytų gairių.

Straipsnio autoriai pažymi, kad painiava dėl *kūrybingumo* termino sampratos ir apibrėžties kelia daug maišaties socialiniuose moksluose, todėl rekomenduoja problemą spręsti moksliniu lygmeniu. Ateityje rekomenduotina atlikti šiuos tyrimus: išanalizuoti *kūrybingumo* bei *kūrybiškumo* terminų darybines reikšmes ir įvertinti apibrėžimo pateikimo situaciją lietuvių kalbos žodynuose.

Literatūra

- Aleinikov, A. G. (1999). Humane creativity. In M. A. Runco, S. R. Pritzker (eds.). *Encyclopedia of Creativity*, Vol. 1, p. 847–844. San Diego, CA: Academic Press.
- Amabile, T. M. (1983). *The Social Psychology of Creativity*. New York: Springer-Verlag.
- Amabile, T. M., Conti, R., Coon, H., Lazenby, J., Herron, M. (1996). Assessing the Work Environment for Creativity. *The Academy of Management Journal*, Vol. 39, No. 5, p. 1154–1184.
- Anderson, N., Potočník, K., Zhou, J. (2014). Innovation and Creativity in Organizations: A State-of-the-Science Review, Prospective Commentary, and Guiding Framework. *Journal of Management*, Vol. 40, No. 5, p. 1297–1333. DOI: 10.1177/0149206314527128.
- Augustinaitis, A. (2010). Kūrybinis žinojimas kompleksinėse aplinkose: kūrybiškumo sudaiktinimas, medijavimas ir vizualizavimas. *Filosofija. Sociologija*, Vol. 21, No. 3, p. 189–202.
- Barevičiūtė, J. (2014). Pagrindiniai kūrybiškumo ir kūrybingumo aspektai šiuolaikiniuose humanitariniuose bei socialiniuose moksluose. *Filosofija. Sociologija*, Vol. 25, No. 1, p. 19–28.
- Beresnevičius, G. (2010). *Kūrybiškumo ir kūrybinio mąstymo edukacinės dimensijos*. Daktaro disertacija. Socialiniai

- mokslai, edukologija (07S). Šiauliai.
- Černevičiūtė, J., Strazdas, R. (2014). Kūrybingumo sampratų raida: nuo genijaus į kūrybines sistemas. *Santalka: Filosofija, Komunikacija*, Vol. 22, No. 2, p. 113–125.
- Craft, A. (2001). Little c Creativity. In A. Craft, R. Jeffrey, M. Leibling (eds.). *Creativity in Education*. London and New York: Continuum, p. 45–61.
- Cropley, A. J. (1999). Creativity and Cognition: Producing Effective Novelty. *Roeper Review: A Journal on Gifted Education*, Vol. 21, No. 4, p. 253–260.
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. New York: Harper Collins.
- Daujotytė, V. (2010). Kūrybingumas ir kūrybiškumo atpažinimas. *Mokslo Lietuva*, Nr. 3 (425), p. 1–2.
- Ferrari, A., Cachia, R., Punie, Y. (2009). Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching. *JRC Technical Notes. Publication of the European Community*. Prieiga internete: http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC52374_TN.pdf.
- Florida, R. (2015). *Kūrybinės klasės iškilimas*. Technika.
- Florida, R. (2003). Cities and the Creative Class. *City & Community*, Vol. 2, p. 3–19.
- Glück, J., Ernst, R., Unger, F. (2002). How Creatives Define Creativity: Definitions Reflect Different Types of Creativity. *Creativity Research Journal*, Vol. 14, p. 55–67. DOI: 10.1207/S15326934CRJ1401_5.
- Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, Vol. 5, No. 9, p. 444–454. DOI: 10.1037/h0063487.
- Hennessey, B. A., Amabile, T. M. (2010). Creativity. *Annual Review of Psychology*, Vol. 61, p. 569–598.
- Hertel, F., Wicmandy, M. (2017). The Ontology of Creativity in Industrial Cleaning. *Journal of Creativity and Business Innovation*, Vol. 3, p. 112–126.
- Howkins, J. (2001). *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. Penguin Books Limited.
- Kačerauskas, T. (2014). Kūrybos visuomenė: tyrimo metodai ir problemos. *Logos*, Vol. 80, p. 6–15.
- Kampylis, P., Berki, E., Saariluoma, P. (2009). In-Service and Prospective Teachers' Conceptions of Creativity. *Thinking Skills and Creativity*, Vol. 4, No. 1, p. 15–29.
- Kampylis, P. G., Valtanen, J. (2010). Redefining Creativity – Analyzing Definitions, Collocations, and Consequences. *The Journal of Creative Behavior*, Vol. 44, p. 191–214. DOI: 10.1002/j.2162-6057.2010.tb01333.x.
- Kaufman, J. C., Beghetto, R. A. (2009). Beyond Big and Little: The Four C Model of Creativity. *Review of General Psychology*, Vol. 13. DOI: 10.1037/a0013688.
- Levickaitė, R. (2010). Kūrybingumo fenomenas kaip kompleksinio reiškinių evoliucija. *Logos*, Vol. 63, p. 201–212.
- Magyari-Beck, I. (2011). *Creatology: Brief Notes on a Possible New Science of Creativity*. Hungary: Corvinus University of Budapest.
- Morgan, D. N. (1953). Creativity Today: A Constructive Analytic Review of Certain Philosophical and Psychological Work. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, Vol. 12, No. 1, p. 1–24.
- Mumford, M. D., Gustafson, S. B. (1988). Creativity Syndrome: Integration, Application, and Innovation. *Psychological Bulletin*, Vol. 103, No. 1, p. 27–43.
- Mumford, M. D., Mobley, M. I., Reiter-Palmon, R., Uhlman, C. E., Doares, L. M. (1991). Process Analytic Models of Creative Capacities. *Creativity Research Journal*, Vol. 4, No. 2, p. 91–122.
- Parkhurst, H. B. (1999). Confusion, Lack of Consensus, and the Definition of Creativity as a Construct. *Journal of Creative Behavior*, Vol. 33, No. 1, p. 1–21.
- Piirto, J. (2004). *Understanding creativity*. Scottsdale, Ar.: Great Potential Press.
- Plucker, J. A., Beghetto, R. A., Dow, G. T. (2004). Why Isn't Creativity More Important to Educational Psychologists? Potentials, Pitfalls, and Future Directions in Creativity Research. *Educational Psychologist*, Vol. 39, p. 83–96. DOI: 10.1207/s15326985ep3902_1.
- Plucker, J., Zabelina, D. (2009). Creativity and Interdisciplinarity: One Creativity or Many Creativities? *ZDM Mathematics Education*, Vol. 41, p. 5–11. DOI: 10.1007/s11858-008-0155-3.
- Repucci, L. C. (1988). Definitions of creativity. In R. J. Sternberg (ed.). *The Nature of Creativity – Contemporary Psychological Perspectives*, p. 99–121. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rhodes, M. (1961). An Analysis of Creativity. *The Phi Delta Kappan*, Vol. 42, No. 7, p. 305–310. Published by: Phi Delta Kappa International. Prieiga internete: <http://www.jstor.org/stable/20342603>
- Robinson, J. R. (2008). Webster's Dictionary Definition of Creativity. *Online Journal of Workforce Education and Development*, Vol. 3(2). Southern Illinois University Carbondale. Prieiga internete: <http://opensiuc.lib.siu.edu/ojwed/vol3/iss2/2/>.
- Sawyer, R. K. (2006). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Sawyer, R. K. (2012). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation* (2nd ed.). New York, NY, US: Oxford University Press.
- Stein, M. I. (1953). Creativity and Culture. *The Journal of Psychology*, Vol. 36, No. 2, p. 311–322. DOI: 10.1080/00223980.1953.9712897.

- Sternberg, R. J., Lubart, T. I. (1999). The Concept of Creativity: Prospects and Paradigms. In R. J. Sternberg (ed.). *Handbook of creativity*, p. 3–15. New York, NY, US: Cambridge University Press.
- Stundžinas, R. (2015). Svetimžodis kreatyvus, -i ir jo vediniai: reikšmės ir atitikmenys. *Bendrinė kalba*, Vol. 88, p. 1–9.
- Tang, M., H. Werner, C. H. (2017). Managing Creativity and Innovation: Theories and Practice from The Fields of Psychology, Education, Business And Engineering. *The 15th Conference of the International Centre for Innovation in Education (ICIE): Excellence, Innovation, & Creativity in Basic-Higher Education & Psychology*. July 4. Lisbon, Portugal.
- Taylor, I. A. (1959). The Nature of the Creative Process. In P. Smith (ed.). *Creativity: An Examination of the Creative Process*, p. 51–82. New York: Hasting House Publishers.
- Taylor, C. W. (1988). Various Approaches to and Definitions of Creativity. In R. J. Sternberg (ed.). *The Nature of Creativity: Contemporary Psychological Perspectives*. New York, NY, US: Cambridge University Press, p. 99–21.
- Torrance, E. P. (1974). *The Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual*. Princeton, NJ: Personal Press.
- Trilupaitytė, S. (2014). Kiekvienas yra menininkas? Kritinės pastabos apie postmoderniąją kūrybiškumo sampratą. *Lietuvos kultūros tyrimų institutas. Acta Academiae Artium Vilnensis*, Vol. 72, p. 73–87.
- Van Hook, C. W., Tegano, D. W. (2002). The Relationship Between Creativity and Conformity among Preschool Children. *Journal of Creative Behavior*, Vol. 36, No. 1, p. 1–16.
- Vladarskienė, R. (2017). Kūrybinių industrijų terminai: aprėptis ir tvarkyba. *Terminologija*, Vol. 24, p. 177–186.
- Vveinhardt, J. (2010). Semantic Derivatives of the Concept of Mobbing / Mobingo koncepto semantinės išvestinės. *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, Vol. 6, p. 218–226.
- Ward, T., Saunders, K. (2003). Creativity. In L. Nadel (ed.). *Encyclopedia of Cognitive Science*. London: Natural Publishing Group.
- Wehner, L., Csikszentmihalyi, M., Magyari-Beck, I. (1991). Current Approaches used in Studying Creativity: An Exploratory Investigation. *Creativity Research Journal*, Vol. 4, No. 3, p. 261–271. DOI: 10.1080/10400419109534398.
- Welsch, P. K. (1980). *The Nurturance of Creative Behavior in Educational Environments: A Comprehensive Curriculum Approach*. Unpublished doctoral dissertation. University of Michigan, Michigan.
- Woodman, R. W., Sawyer, J. E., Griffin, R. W. (1993). Toward a Theory of Organizational Creativity. *The Academy of Management Review*, Vol. 18, No. 2, p. 293–321. Prieiga internete: <http://links.jstor.org/sici?sici=0363-425%28199304%2918%3A2%3C293%3ATATOOOC%3E2.0.CO%3B2-G>
- Xu, F., Rickards, T. (2007). Creative Management A Predicted Development from Research into Creativity and Management. *Creativity and Innovation Management*, Vol. 16, No. 3, p. 213–329. DOI: 10.1111/j.1467-8691.2007.00445.x.
- Zhang, W., Zhang, Q., Yu, B., Zhao, L. (2015). Knowledge Map of Creativity Research Based on Keywords Network and Co-word Analysis, 1992–2011. *Qual Quant*, Vol. 49, p. 1023–1038. DOI: 0.1007/s11135-014-0032-9.

THE DEFINITIONS OF THE CREATIVITY CONSTRUCT: THEORETICAL ANALYSIS AND PROBLEMS

AURELIJA GANUSAUSKAITĖ, JOLITA VVEINHARDT, MONIKA DIDŽGALVYTĖ-BUJAUSKĖ

Vytautas Magnus University (Lithuania)

Summary

The aim of the article is to analyse the problem of the definition and concept of the construct of creativity (in Lithuanian *kūrybingumas*) in scientific literature by foreign and Lithuanian authors. The article reviews the discourse on the definition of creativity in foreign scientific literature, systematises meta-analyses of definitions of creativity made by foreign authors, presents possible variations in the definition of the creativity construct, and discusses the problem of construct definition and concept in scientific literature by Lithuanian authors.

Research problem. The problem of the concept and definition of the Lithuanian equivalent of the *creativity* construct stems from the basic English word ‘creativity’, which is still not precisely defined in foreign scientific literature (even in the field of psychology, for example, where the creativity construct has been the subject of research for decades). The following problematic questions are raised in this article: how should the construct of creativity

be defined? What is the position in works by foreign authors? What are the tendencies in definitions of the creativity construct in the Lithuanian language and in scientific literature by Lithuanian authors?

The authors address three main tasks in this article: to review the discourse and tendencies of the definition of the creativity construct in foreign scientific literature; to systematise meta-analyses of creativity definitions made by foreign authors, and present possible variations on the definition of the creativity construct; to analyse and compare tendencies in the construct's definition and concept in scientific literature by Lithuanian authors.

Research methods: by analysing the discourse of the definition of the creativity construct in scientific literature by foreign and Lithuanian authors, a systematic analysis of scientific literature, a logical and comparative analysis, analytical descriptive, and generalisation methods were carried out.

It was found that there is still no consensus in work by foreign scientists on what a holistic, uniform definition of creativity should be. There is a debate both about the term creativity itself and its definition and concept in scientific literature by Lithuanian authors. In addition, it is revealed that there is no well-established concept of the terms of creativity (in Lithuanian *kūrybiškumas*) and creativeness (*kūrybingumas*) in Lithuanian scientific literature; therefore, these terms are mostly used as synonyms, and the meaning is not clearly identified. There is also a lack of clear definitions of compound terms for creativity, and there are many problems with the translation of terms and the use of loanwords, not only in daily language but also in scientific language.

According to the authors of the article, a clear distinction should be made between the semantic meanings of the terms 'creativity' and 'creativeness', thus avoiding confusion in the use of suffixes in the Lithuanian language. In terms of compounds and synonyms, the exact meanings of the terms 'creativity' and 'creativeness' should also be determined.

Key words: definition and concept of creativity, creativeness, creative industries, creative economy.

JEL CODES: L80, O31, Z10, Z13.

Gauta:

Priimta:

Pasirašyta spaudai: